

JOLANTA KLIMEK
MAŁGORZATA NOWAK

Katedra Języka Polskiego KUL

ODMIANY STYLOWE POLSZCZYZNY – DAWNIEJ I DZIŚ,
BIAŁYSTOK–SUPRAŚL, 24-26 MAJA 2010

Organizatorem konferencji *Odmiany stylowe polszczyzny – dawniej i dziś*, która miała miejsce w Supraślu w dniach 24-26 maja 2010 roku, był Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu w Białymstoku, personalnie zaś dyrektor tegoż Instytutu, dr hab. Urszula Sokólska, prof. UwB. Konferencja zgromadziła językoznawców-stylistyków z ośrodków uniwersyteckich z całej Polski (zabrakło jedynie referentów z Gdańska i Krakowa – UJ). Ogółem podczas obrad plenarnych i sekcyjnych wygłoszono 40 referatów. Podjęta w nich problematyka dotyczyła zagadnień ogólnych: stylu i odmian stylowych – ujęć typologicznych i metodologicznych, oraz szczegółowych: analizy poszczególnych stylów użytkowych – oficjalnego (publicznego), religijnego (biblijno-psałterzowego), naukowego, popularnonaukowego i dydaktycznego, urzędowo-kancelaryjnego i potocznego; analizy stylów gatunków i epok; kwestii idiostylów; kategorii stylistycznych oraz tekstowych gier stylami.

Roboczą część konferencji rozpoczęły obrady plenarne. Jako pierwszy zabrał głos prof. Stanisław Gajda (UO). Jego wystąpienie pt. *Odmiana funkcjonalna języka jako kategoria językoznawcza* przyniosło uporządkowanie wykorzystywanych w badaniach stylistycznych pojęć, niejednokrotnie niedookreślonych lub rozmytych. Termin *odmiana funkcjonalna języka* został skonfrontowany z terminami pokrewnymi: *język*, *podjęzyk*, *styl*, *rejestr*. W syntetyzującym referacie punkt wyjścia stanowiła antyczna koncepcja retoryczna (pojęcie *odmiana funkcjonalna*), punkt końcowy zaś współczesne teorie dyskursu. Wobec różnych postaci przywoływanych kategorii referent postawił pytanie o możliwość integrującego uogólnienia.

Syntetyzująco metodologię semantyki rozumienia i semantyki strukturalnej przybliżył kolejny prelegent, prof. Ryszard Tokarski (UMCS), w wystąpieniu pt. *Stare i nowe w metodologii badań nad semantyką leksykalną*. Na podstawie przykładów tekstowych Tokarski wykazywał służebną wobec tekstu (pomoc w jego interpretacji) funkcję semantyki leksykalnej. Omówił także przejawy relatywizmu

językowego, wewnątrzjęzykowego, tekstowego i aksjologicznego, a także ograniczenia z nich wynikające.

Przedmiotem zainteresowania prof. Ewy Sławkowej (UŚ) – *Co nowa proza polska „robi” z odmianami stylowymi polszczyzny?* – były uwidocznione w nowej prozie polskiej gry językowo-stylistyczne wyrażające się m.in. w parafrazach, parodiach, aluzjach i kontaminacjach (operacjach o charakterze trans- i intertekstualnym) czy w eksperymentowaniu ze słowem i grafiką. Poczynione obserwacje doprowadziły referentkę do wniosku o niemożności operowania tradycyjnymi kategoriami stylistycznymi (klasyfikacja odmian) w odniesieniu do współczesnej polskiej prozy, gdyż ta, znosząc binarność *oralność–piśmienność*, *oficjalność–nieoficjalność*, wyraźnie podważa ich zasadność i żywotność. W swoim wystąpieniu Sławkowa zwróciła także uwagę na widoczny w nowej prozie dyktat kultury masowej, przejawiający się m.in. w liberalizacji normy kultury, co przekłada się z kolei na dominację w tekście funkcji ludycznej z formami agresji włącznie.

Materiałowy kontrastywny referat prof. Ewy Malinowskiej (UO) – *Styl preambuł konstytucyjnych* – dotyczył stylu wstępnej, „sakralnej”, części czterech polskich konstytucji: Ustawy Rządowej z 3 maja 1791 r., Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 27 marca 1921 r., Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z 16 lutego 1976 r. oraz współczesnej Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. W wystąpieniu Malinowska zaakcentowała wpływ czynników pozajęzykowych (ideologicznych) na stylistykę tekstu. Wpływ ten uwidacznia się m.in. w religijnych apostrofach z jednej strony, z drugiej zaś w deklarowaniu intencji i wypowiedziach agituujących.

Podstawę wystąpienia kolejnej referentki, prof. Elżbiety Sękowskiej (UW) – *Wyznaczniki stylistyczne publicystyki Jana Baudouina de Courtenay* – stanowił 6. tom (*Publicystyka*) *Pism wybranych* Jana N. Baudouina de Courtenay, zawierający 345 wypowiedzi z lat 1865-1929 głównie na temat moralności, nauki, mniejszości narodowych i narodu. Referentka wskazała na typowy dla Baudouina de Courtenay sposób prezentowania opisywanych zjawisk – świadomą niechęć do pozyskania czytelnika, ironię, sarkazm, gwałtowny temperament polemiczny i zaangażowanie emocjonalne. Sękowska wyróżniła też właściwe dla autora konkretne leksykalne i syntaktyczne środki oraz figury stylistyczne, m.in. okazjonalizmy, w których de Courtenay odświeżał funkcję formantów słowotwórczych (*nieomylnik*, *tlumiciel*, *marniak*, *nawracacz*, *ślabogłowiec* itp.), epitety o podobnym nacechowaniu emocjonalnym, zestawienia wyliczające oparte na synonimach, paralelizm składniowy. Spójna analiza dowiodła, iż styl Baudouina de Courtenay jest eksponentem jego obrazu świata i wyznawanych wartości.

Z kolei przedmiotem zainteresowania prof. Barbary Greszczuk (UJK) były – zgodnie tytułem wystąpienia – *style, idiostyle i biostyle* języka artystycznego. Metodologiczną podstawę rozważań referentki stanowiły ustalenia na temat *stylu indywidualnego, samorządowego i swoistego*. W analitycznej części wystąpienia (bazującej na wybranych tekstach Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej, Haliny Poświatowskiej, Anny Świrszczyńskiej, Karola Wojtyły, Jana Twardowskiego) styl artystyczny rozpatrywany był z punktu widzenia nadawcy zdeterminowanego funkcją (duchowni) i płcią. Według referentki zarówno *kapłaństwo*, jak i *kobiecość* determinuje tematycznie twórców. Poezja duchownych nasycona jest stylizacją biblijną i modlitewną, właściwy jest dla niej ton podniosły, a na poziomie środków – wyliczenia (często triady), paralelizmy, modalność pytajna i optatywna. Jako *stricte* kapłańskie dziedziny tematyczne Greszczuk postrzega eschatologiczny wymiar życia, rachunek sumienia oraz określony stosunek do przemijania. Natomiast styl kobiecy referentka łączy ze stałym wartościowaniem rzeczywistości, paletą barw oraz tendencją do nadużywania przymiotników i przysłówków.

Prof. Alicja Pihan-Kijasowa (UAM) w wystąpieniu pt. *Barokowe kazanie pogrzebowe – charakterystyka stylistyczna* podjęła się omówienia XVII-wiecznego kazania pogrzebowego w aspekcie genologiczno-stylistycznym. Wychodząc od zaleceń Kwintyliana odnośnie do *mowy pogrzebowej* (schemat pochwały), referentka przeanalizowała strategię pochwał widoczne w polskich kazaniach okresu dojrzałego baroku. Przedmiotem uwagi Pihan-Kijasowej były utrwalone w kazaniach funeralnych toposy (rzeka, popiół) oraz środki stylistyczne (metafory, hiperbole, pytania retoryczne). Referentka zwróciła też uwagę na końcowy strukturalnie element barokowego kazania pogrzebowego (trwanie po śmierci), w którym podkreślano zapisy testamentalne na rzecz Kościoła.

Punktem wyjścia dla prof. Artura Rejtera (UŚ) w wystąpieniu *Oralne źródła noweli. Studium ze stylistyki historycznej* były założenia dyskursywnego wymiaru stylistyki oraz osiągnięcia współczesnej genologii stylistycznej, akcentujące dynamiczne ujęcie form gatunkowych. Referent poddał oglądowi XVI- i XVII-wieczne teksty pisane, mieszczące się w polu gatunkowym *noweli staropolskiej* (narracyjny kształt noweli), określane pojęciami *bajka nowelowa (nowelistyczna)* i *facecja*. W analitycznej części przedłożenia Rejter wykazał związki noweli staropolskiej zarówno z tradycją retoryczną (nowela grecka i rzymska), jak i gatunkami folkloru. Przekonująco dowodził także powiązań gatunkowych tekstów (*ciąg gatunkowy*). Te z kolei powodują, że staropolska nowela jest – zdaniem referenta – gatunkiem złożonym, pogranicznym, łączącym w sobie ludyczność

i dydaktyzm, gatunkiem służebnym – o funkcji *exemplum* – obligatoryjnie włączonym w strukturę większych form tekstowych.

Referat – jedyne w Supraślu przedstawiciela UWr – prof. Waldemara Żarskiego *Od „Compendium ferculorum...” po „Książkę poniekąd kucharską”*. *Ewolucja wzorca gatunkowego i rejestru stylistycznego polskich książek kucharskich* dotyczył stylistycznego wymiaru dyskursu kulinarnego w typie poradnikowym. W swoim wystąpieniu Żarski zarysował genezę gatunku książki kucharskiej i przepisu kulinarnego, by następnie skupić się na współczesnych realizacjach tytułowego dyskursu – specjalistycznej (odmiana fachowa) i amatorskiej oraz aktach i gatunkach mowy z tym dyskursem związanych – wskazówkach, poradach, sugestiach, listach zakupów, ciekawostkach.

Po części plenarnej pierwszego dnia konferencji obrady toczyły się w dwóch sekcjach. W sekcji A jako pierwsza zabrała głos dr Anna Kozłowska (UKSW). Jej wystąpienie pt. *O stylistycznym zróżnicowaniu idiolektu (na przykładzie tekstów Karola Wojtyły – Jana Pawła II)* poświęcone było omówieniu głównych idiosylów papieża-Polaka. W tekstach Wojtyły – Jana Pawła II referentka odkryła bogate *spectrum* funkcjonalne (styl w jego wariantach) oraz gatunkowe. Prócz stylu retorycznego jednostkowy styl papieża reprezentują także (idio)style: naukowy, oficjalno-urzędowy, publicystyczny, potoczny i artystyczny (z wewnętrznym podziałem na poetycki i prozatorski). Według referentki status odrębnej wartości stylowej należałoby przypisać także wypowiedziom modlitewnym Wojtyły – Jana Pawła II. Przedstawivszy papieskie właściwości poszczególnych idiosylów, Kozłowska wskazała także na ponadjednoodmianowe językowo-stylistyczne wyróżniki stylu Wojtyły: skłonność do powtórzeń, definiowania i redefiniowania pojęć oraz wielość i różnorodność odwołań do tradycji kultury.

Referat dr Małgorzaty Nowak (KUL) – *Psalmy Stanisława Podgórskiego CSsR a polski styl psalterzowy* – poświęcony był konfrontacji psalmicznych parafraz o. S. Podgórskiego z poetyckiego tomu *Pan moją pieśnią i mocą* z wykazywanymi w literaturze przedmiotu konstantami polskiego stylu biblijno-psalterzowego. Szczegółowemu omówieniu referentka poddała takie wyróżniki tego stylu, jak: paraleliczno-prozodyczny tok składniowy, postpozycyjny szyk przydawki dzierzawczej, leksykalną archaiczność oraz psalmiczne obrazy, tropy i figury stylistyczne. Przeprowadzone analizy doprowadziły Nowak do wniosku, iż psalmiczność religijnych liryków Podgórskiego, łączących biblijną myśl z klasyczną poetycką formą, nie tyle wynika z realizacji *stricte* systemowych cech stylu psalterzowego (składniowych czy leksykalno-frazeologicznych), ile z psalmicznej tematyki, psalmicznego obrazowania (figuracywno-stylistyczne i kompozycyjne cechy stylu) oraz psalmicznego nacechowania stylistycznego.

Przedmiotem przedłożenia dr Anetty Strawińskiej (UwB) była – zgodnie z tytułem referatu – leksyka wartościująco-emocjonalna w wydawnictwach poprawnościowych przełomu XIX i XX wieku. Materiał eksplikacyjny referentka wydobyla z językowych poradników Aleksandra Walickiego (*Błędy nasze w mowie i piśmie ku szkodzie języka polskiego popełnione oraz prowincjonalizmy*) i Aleksandra Łętowskiego (*Błędy nasze. Rzecz o czystości języka polskiego na Litwie*). Analiza Strawińskiej przebiegała dwutorowo, z jednej strony dotyczyła okółoprawnościowej dyskusji między Walickim i Łętowskim (wartościowanie w sądach komentujących fakty językowe typu: „do jakich to idiotyzmów można dojść bez znajomości języka ojczystego”; „szpetny błąd”; „szkaradny błąd”), z drugiej leksyki wartościującej w artykułach hasłowych (hasła pejoratywne typu *kaszo-parnica* ‘zła kucharka’, *czupiradło*, *łachmyta*).

Po przerwie do stylu biblijnego w swoim wystąpieniu nawiązała dr Krystyna Bojałkowska (UMK), która przedstawiła prezentację nt. *Imiesłowy przysłówkowe we współczesnym polskim stylu biblijnym*. Punktem odniesienia dla statystycznych uogólnień były z jednej strony biblijna Księga Rodzaju i Ewangelia według św. Mateusza w różnych edycjach (IV wyd. Biblii Tysiąclecia, przekład bpa Romaniuka, tzw. nowa Biblia Gdańska, przekład Pekarika), z drugiej zaś komputerowy korpus języka polskiego. Na próbie tysiąca użyć referentka przedstawiła różnice widoczne między przekładanymi na język polski tekstami biblijnymi (relacja między imiesłowami uprzednimi a współczesnymi w proporcji 2:1) a tekstami oryginalnie tworzonymi po polsku (relacja między imiesłowami uprzednimi a współczesnymi w proporcji 1:35). Obserwacje te potwierdziły biblijną żywotność (właściwą dla ksiąg narracyjnych) imiesłowowych konstrukcji pleonastycznych typu *powiedział, mówiąc*, będących wynikiem kalkowania składni języków oryginalnych Biblii.

W inne rejony skierowała słuchaczy dr Iza Matusiak-Kempa (UWM), która w wystąpieniu „*Solą życia jest miłość...*” – o języku i stylu ogłoszeń towarzysko-matrymonialnych kobiet poruszyła kwestie związane z autoprezentacją i autokreacją żeńskiego nadawcy anonsów zamieszczanych na portalu *Sympatia.pl*. Według referentki mimo strukturalnych ograniczeń (sformalizowany formularz ogłoszenia z segmentami: *mój opis*, *mój wymarzony partner*, *moje sympatyczne słówka*) w analizowanych ogłoszeniach wyraźnie zaznacza się dążność do zindywidualizowania treści anonsu, przejawami tego zjawiska są m.in. afektacja, estetyzacja, metaforyzacja oraz różnego typu gry komunikacyjno-językowe z prowokacją włącznie.

W sekcji B obrady rozpoczęła prof. Jolanta Nocoń (UO), która przedstawiła referat *Stylistyczne aspekty dyskursu edukacyjnego*. Zdefiniowawszy tytułowy

dyskurs edukacyjny, referentka omówiła jego aspekty: cele, odmiany i gatunki. Nakreśliła także rolę podmiotu tego dyskursu – nauczyciela i stosowane przezeń strategie edukacyjne (przekładające się na dobór środków). Wśród analizowanych cech dyskursu znalazły się także jego tematyka, programowość i powiązania z szerzej rozumianą pedagogiką (wychowaniem). Wyróżnione przez prof. Nocoń elementy jednoznacznie wskazują na polimorficzny charakter omawianego typu dyskursu.

W wystąpieniu pt. *Średniowieczny dyskurs prawny – czyli o początkach stylu urzędowego* prof. Mirosława Siuciak (UŚ) wskazała na łacińskie korzenie stylu prawno-urzędowego i przedstawiła jego rys historyczny. Zwróciła też uwagę na różnice pomiędzy wypowiedzią prawną (performatywną) a prawniczą (opisową, dialogową). Na przykładzie *Statutów Kazimierza Wielkiego* (i następnych) referentka omówiła cechy stylowe tekstu prawnego: przejawy dyrektywności, woli tywności, projekcji zachowań, werbalizację motywacji regulacji prawnych. Pokazała także, jak dyskurs prawny stał się częścią dyskursu publicznego.

W przybliżonym kręgu tematycznym mieściła się także wypowiedź dr Anny Berlińskiej (UwB) – *Wypowiedź publiczna, czyli jaka?* Referentka wskazała różnice między dyskursem publicznym i prywatnym z jednej strony a oficjalnym z drugiej. Kluczowa okazała się odpowiedź na pytanie o granice komunikacji prywatnej/publicznej. W toku dyskusji zgodzono się, że granica ta zaciera się obecnie coraz bardziej.

W nurcie badań historycznojęzykowych (czy szerzej historycznokulturowych) osadzone było wystąpienie dr Jolanty Klimek (KUL) – *Składnia dialogu polemicznego („Messiasz prawdziwy” J. Galatowskiego)*. Autorka omówiła szeroko rozumiane cechy składniowe XVII-wiecznego tekstu: przyłączanie cytatów, mowy zależnej i niezależnej, paratekst i sposoby wykorzystania paralelizmu składniowego. W kontekście tych danych podjęta została próba ustalenia, na ile dialogowa struktura tekstu odzwierciedla faktyczny przebieg polemiki pomiędzy wyznawcą prawosławia i judaizmu: czy jest jej odzwierciedleniem (jak chce Galatowski), czy jedynie stylizacją. W dyskusji zaproponowano spojrzenie na omawiane źródło także przez pryzmat dyskursu edukacyjnego, co może pozwoli inaczej interpretować zachowania językowe uczestników dialogu.

Dr Jolanta Migdał (UAM) przedstawiła referat nt. *Odmian polszczyzny w świetle źródeł leksykograficznych*, którego współautorką była dr Agnieszka Piotrowska-Wojaczyk. Autorki poruszały zagadnienie odmian stylowych, ale widzianych przez pryzmat leksykografii. Na podstawie 2. tomu *Uniwersalnego słownika języka polskiego* pod red. M. Bańki pokazały sposób funkcjonowania kluczowych dla nich kwalifikatorów stylistycznych *oficjalny* i *potoczny*, a także

zastępowania ich precyzyjniejszymi: *książkowy, urzędowy, publicystyczny, naukowy, poetycki, podniosły – środowiskowy, zawodowy, regionalny*. Analiza ponad 3600 haseł i konfrontacja z analogicznymi miejscami w *Praktycznym słowniku współczesnej polszczyzny* (red. K. Zgótkowej) i *Słowniku współczesnego języka polskiego* (red. B. Dunaja) potwierdziła opinię nt. niejednorodnego obrazu odmian stylowych we współczesnych polskich leksykonach.

Kolejny dzień obrad przebiegał w analogicznym porządku. W drugim dniu konferencji obrady sekcji A otworzyła prof. Urszula Sokólska (UwB). W referacie *Stylotwórcza funkcja neologizmu* omówiła zgodność nowych konstrukcji z systemem, stopień nasycenia nimi tekstów i języka, a także stopień upowszechnienia neologizmów. Przedstawiony materiał przykładowy zilustrował wyodrębnione przez referentkę funkcje neologizmów: stylizacyjną, wartościującą i nominatywną. Obrazu dopełniły funkcje zaobserwowane w tekstach artystycznych (m.in. M. Wańkowicza, J. Lelewela, B. Leśmiana, S. Lema) i potocznych, wypowiedziach polityków, forach internetowych: dynamizacji lub spowolnienia akcji, odbanalnienia tekstu i reinterpretacji świata.

Na pograniczu badań stylistycznych i systemowych sytuował się wygłoszony przez dr Iwonę Kaproń-Charzyńską (UMK) referat *O funkcji stylistycznej formantów słowotwórczych*. Odnosząc się do literatury przedmiotowej i funkcji słowotwórstwa A. Nagórko i E. Ziemskiej, autorka podniosła m.in. problem odróżniania funkcji słowotwórstwa i funkcji formantów słowotwórczych. Na przykładach (m.in. formantu *-encja*) dowodziła, że nie można utożsamiać stylistycznej funkcji formantów i stylistycznej funkcji słowotwórstwa. Wskazała jednocześnie szerszą funkcjonalność stylistyczną słowotwórstwa wobec – ograniczonej do przeszeregowania derywatu do innej klasy stylistycznej – funkcji formantu.

W nurcie badań stylistycznych osadzone było wystąpienie mgr Justyny Garellickiej (US). Na materiale *Zapisków stanu poważnego Moniki Szwai* referentka omówiła rolę kategorii potoczności i wskazała jej tekstowe wyznaczniki: dialogowość, spontaniczność i leksykę. Słownictwo potoczne (na próbie 1/3 tekstu) zostało podzielone na pola wyrazowe: 1. człowiek, 2. człowiek i inni ludzie, 3. człowiek i sytuacje, 4. człowiek i wartości, 5. otoczenie fizyczne człowieka, 6. czas, przestrzeń, miara. Tak przeprowadzona analiza dała podstawy do wniosku, że dominantą stylistyczną powieści Szwai jest antropocentryzm.

Z kolei referat prof. Józefa Kościa (UMCS) *Profile lustracji w dyskursie publicznym* poruszał nie tylko problematykę komunikacyjno-językową, ale także kulturową. Autor pokazał sposoby profilowania lustracji we współczesnym dyskursie publicznym oraz rozumienie leksemu *lustracja* w historii języka (na materiale słownikowym) i jego przemiany. Wskazał cztery obszary funkcjonowania

lustracji, co potwierdziło tezę o różnym profilowaniu pojęcia w zależności od semantyki terminu. Do dyskursu religijnego odsyła rozumienie lustracji jako oczyszczania z grzechów i wartościowanie osób przeprowadzających lustrację bądź nawołujących do niej. Inaczej rzecz wygląda w dyskursach politycznych: w liberalnym i lewicowym lustracja jest utożsamiana z antydemokracją, w prawicowym i konserwatywnym zaś jest postrzegana jako oczyszczanie struktur państwa z komunistycznej agentury. W dyskursie potocznym natomiast lustrację traktuje się jako akt sprawiedliwości wobec popełnionego zła.

Słowotwórstwa dotyczyło wystąpienie mgr Marty Wieremiejewicz (UwB) pt. *Językowy aspekt feminizacji niektórych zawodów*. Referentka omówiła cztery typy formacji feminatywnych: ugruntowane (*kucharka, poetka*), deprecjonujące (*doktorka, fizyczka*), ustandaryzowane w potoczności (*etnolożka*) i zmaskulizowane (*doktor*).

Wystąpienie prof. Mariusza Rutkowskiego (UWM) – *Hipertekst a styl?* – było z kolei reprezentatywne dla nachylenia tekstologicznego w badaniach stylistycznych. Przyjąwszy definicję stylu jako humanistycznej struktury tekstu, referent starał się rozstrzygnąć relację zachodzącą między tytułowymi pojęciami przedłożenia – hipertekstem a stylem. Teksty internetowe, których jądro stylowe stanowią wypowiedzi hipertekstowe, definiowane jako teksty przestrzenne, otwarte, nielinearne, inkluzywne, ulotne i aktualizowane w ujęciu Rutkowskiego wyraźnie świadczą o powrocie do oralności.

Przedmiotem zainteresowania dr Magdaleny Majdak (IJP PAN) w referacie *List elektroniczny jako wyraz przemian kulturowych w środowisku naukowym* były reguły konstruowania e-maili. Referentka zanalizowała nagłówki i zakończenia 140 listów elektronicznych z lat 2008-2009, kierowanych do adresata o nierównorzędnym statusie (student – pracownik naukowy, asystent – profesor). Obserwacje materiału doprowadziły Majdak do wniosku o braku wśród nadawców świadomości wzorców stylistyczno-etykietalnych oraz o uchyleniu granicy prywatności. Tylko w części realizacji można było – jej zdaniem – dopatrywać się celowego zaniechania wzorca. Warto zaznaczyć, że w analizowanym korpusie referentka znalazła tylko 4 wzorcowe realizacje oficjalnego e-maila.

Tekstów internetowych i ich stylu dotyczyło również wystąpienie dr Aliny Naruszewicz-Duchlińskiej (UWM) pt. *Przejawy stylu naukowego w Internecie na przykładzie grup dyskusyjnych*. Naruszewicz-Duchlińska na przykładzie dwóch polskojęzycznych grup hierarchii SCI (*pl.sci.filozofia; pl.sci.historia*) starała się wykazać żywotność klasycznych wykładników stylu naukowego (zdania podrzędnie złożone, obiektywizm, określenie postawy intelektualnej nadawcy wobec własnych twierdzeń, nasycenie tekstu terminologią naukową, wzorami i sym-

bolami oraz jego logiczna kompozycja: teza – argument – wniosek) w internetowej przestrzeni. Różnicy między tradycyjnymi a internetowymi tekstami naukowymi referentka dopatrywałaby się w internetowej kolokwializacji (bezpośrednie kategoryczne wartościowanie) i oralizacji wywodu.

W systemowym referacie *Wstawianie i dostawianie – dwie operacje charakterystyczne dla polszczyzny mówionej* dr Andrzej Moroz (UMK) omówił wybrane mechanizmy syntaktyczne związane z wykorzystaniem operatorów metatekstowych w pisanej i mówionej odmianie polszczyzny potocznej. Autora interesowały m.in. operatory właściwe dla ciągów parenetycznych i stosunku konkurencji. Wnikliwe analizy doprowadziły referenta do wniosku, iż kierunek relacji (linearyzacja operatora) stanowi wyznacznik różnicy między tytułowymi operacjami wstawiania i dostawiania.

Żywą dyskusję wywołało poświęcone przysłowiom w stylistyce romantycznej A. Mickiewicza i J. Słowackiego wystąpienie dr Natalii Szydłowskiej (UwB), bazujące na paremiach wydobytych z tekstu *Pana Tadeusza* i *Beniowskiego*. Zdaniem referentki niewątpliwą zasługą Mickiewicza i Słowackiego było przeniesienie ludowych przysłów w świat poetycki. O ile przysłowia i wyrażenia przysłowiowe w *Panu Tadeuszu* są na ustach wszystkich bohaterów epopei i potwierdzają tezę o ich oralności, o tyle w *Beniowskim* są one domeną bohatera, mają też inny charakter: są wysublimowane, przekształcone i często towarzyszy im kontekstowa zmiana ich sensu (gra aluzją).

Obrazy sekcji zamknęło wystąpienie mgr Kingi Banderowicz (UAM) pt. *Regulowanie stosunków międzyludzkich – styl urzędowy poznańskich archiwaliów doby średniopolskiej*. Referentka przedstawiła materiał wydobyty z sylwicznych pod względem zawartości *Ksiąg przyjęć do prawa miejskiego* i *Ksiąg sądu wójtowskiego* w kontekście determinant stylu kancelaryjno-urzędowego. Porównanie brudnopisu z ostatecznym kształtem tekstu dało autorce podstawy do mówienia o formulicznosci i petryfikacji schematów zapisów właściwych dla stylu urzędowego jako oficjalnej odmiany języka, a utrwalonych w takich formach gatunkowych, jak ortyle, roty czy statuty.

Prace sekcji B rozpoczęto od wystąpienia prof. Elżbiety Rudnickiej-Firy (UP Kraków) pt. *Profesjonalizmy górnicze na tle polszczyzny ogólnej*. Przedmiotem zainteresowania referentki było słownictwo górnicze związane z codzienną pracą zawodową. Interesujący autorkę socjolekt można uznać za język znaczącej i niejednorodnej grupy zawodowej. W swym przedłożeniu Rudnicka-Fira omówiła wyniki badań współczesnego języka górników pracujących w kopalniach węgla kamiennego, należących do Gliwickiej Spółki Węglowej (*Szczygłowice, Knurów*). Szczegółowej analizie referentka poddała leksykę z następujących pól seman-

tycznych: nazwy osób, nazwy narzędzi i maszyn, nazwy miejsc. Na współczesną górnictwiczną leksykę specjalną według Rudnickiej-Firy w głównej mierze składają się zapożyczenia (przede wszystkim z języka niemieckiego), w których wprowadzono adaptacje fonetyczne i fleksyjne (*gruba* ‘kopalnia’, *glajzy* ‘szyny’), oraz wyrazy powstałe na drodze derywacji słowotwórczej (*holzoki* ‘buty drewniaki’) i semantycznej (*pajak* ‘telefonista’) czy też w wyniku substancywizacji (*stary* ‘kierownik oddziału’, *bioły* ‘szytygar’) i apelatywizacji (*szwed* ‘klucz szwedzki’). Ilustracją zmian w kształtowanej przez pokolenia leksyce zawodowej górników były współczesne określenia pracowniczej stołówki: *koryto*, *siłownia*, *termos* czy *Mc Donald*.

Dr Joanna Kamper-Warejko (UMK) w wystąpieniu *Poradnik P. Krescencjusza jako tekst użytkowy* zaprezentowała próbę spojrzenia na poradnik agronomiczny Krescencjusza (tekst z zakresu prozy dydaktyczno-naukowej) z perspektywy stylu użytkowego. Interesowały ją kwestie związane z gramatycznymi wykładnikami aktu instruowania (rzadkie bezpośrednie formy rozkaznika) oraz nakażywania (konstrukcje z czasownikami *mieć*, *trzeba*, *potrzeba*, *należy*, *godzi się*).

Kolejna referentka, mgr Elżbieta A. Jurkowska (UwB), w wystąpieniu *Od rozpaczy do euforii, czyli o sposobie wyrażania emocji w „Sylorecie” Wacława Potockiego* na przykładzie tytułowego XVII-wiecznego romansu przedstawiła językowy sposób wyrażania emocji w dziele literackim. Z monologu Syloreta Jurkowska wydobyla odpowiednie eksklamacje, pytania retoryczne, nacechowane epitety oraz aluzje biblijne. Zwróciła też uwagę na służące wyrażaniu emocji fonetyczne środki stylistyczne – nasycenie tekstu głoskami szumiącymi i syczącymi oraz impulsywnymi interiekcjami (*O!*) – i tekstowe informacje o zewnętrznym stanie podmiotu (język ciała). Przedstawione przez Jurkowską przykłady (krańcowość wyrażanych emocji) skutecznie dowiodły, iż podstawowym toposem *Syloreta* jest miłość ujmowana jako choroba lub fortuna.

Mgr Konrad Szamryk (UwB) w referacie pt. *Stylistyczne wykładniki obiektywizmu oraz przejawy subiektywizmu w pracy „Roślin potrzebnych...” Krzysztofa Kluka* zajął się omówieniem naukowego stylu Kluka. Analiza miała charakter wybiórczy i dotyczyła stylistycznych wykładników obiektywizmu i subiektywizmu. Pierwszą z kategorii reprezentowały m.in. zdania bezosobowe, autorskie „my”, nienacechowanie i modalność, świadczące o znajomości przez Kluka dyrektyw stylistycznych, drugą – podkreślanie wątpliwości, niepewności hipotez oraz humor, dowcip i ironia, wykorzystywane przez autora *Roślin potrzebnych* jako narzędzie pomocnicze w dydaktyce.

W nurce badań kognitywnych utrzymane było wystąpienie dr Beaty Kuryłowicz (UwB) *Tekst artystyczny a struktura semantyczna słowa*. Zamiarem au-

torki było przedstawienie relacji pomiędzy konotacją systemową a konotacjami tekstowymi leksemu na przykładzie *konwalii*. Na materiale poezji małopolskiej autorka wyznaczyła ramy interpretacyjne leksemu, a następnie przywołała jego dwie cechy prototypowe. Dla cechy: *zakwita w maju/wiosną*, ujawniono konotacje: *radość, wiosna życia, miłość, nadzieja, odradzanie się*. Drugą ze stwierdzonych w poezji cech konwalii jest przekwitanie, co konotuje przemijanie i śmierć. W odniesieniu do badanego leksemu brakuje danych kodowych (przysłów, frazeologizmów).

Literatura młodopolska posłużyła jako materiał analityczny także mgr Urszuli Tatur (UwB). W referacie zatytułowanym „*Prawdziwa kobieta nie jest ani dobra, ani zła. Jest po prostu kobietą*”. *Rozszerzenie metonimiczne i metaforyczne leksemu „kobieta” w powieści Witkacego „622 upadki Bunga*” przedstawione zostały dwie grupy metafor. Pierwszą stanowią metafory cielesności wywodzące się z metonimii *kobieta to ciało*, drugą – animizacje z kręgu *kobieta to zwierzę*.

Kolejną przedstawicielką UwB, mgr Beata Leszczyńska, zaprezentowała referat pt. *Stylistyczne i leksykalne wykładniki buntu totalnego w tekstach punk-rockowych w latach 80*. Wśród omawianych wykładników wydzieliła: synonimy, antonimy, metafory, anafory i epifory. Wskazała także ich sfunkcjonalizowanie: sposób omijania cenzury w tekstach o tematyce politycznej czy społecznej.

Wyjątkowo na tle innych wystąpień przedstawiała się prezentacja dr. Norberta Kordka i dr. Pawła Nowakowskiego (UAM), gdyż dotyczyła *Stylów fonetycznych współczesnej polszczyzny*. Referenci przybliżyli założenia opracowywanego przy współudziale językoznawców urzędzenia do rozpoznawania osobniczych cech fonetycznych. Wskazali również postulaty badawcze w zakresie postrzegania, wartościowania, użytkowania i kreowania przestrzeni publicznej. Odnośnie do stylów fonetycznych wskazali 15 wymiarów ich funkcjonowania (różnicowania się): 1. typ sytuacji komunikacyjnej, 2. funkcja komunikatu, 3. kategoria społeczna, 4. kategoria geograficzna, 5. tempo mówienia, 6. iloczasy, 7. barwa i jakość głosu, 8. stopień napięcia aparatu mowy, 9. typ wykorzystania, 10. typ napięcia, 11. wiek, 12. stany psychiczno-emocjonalne, 13. operacje tekstotwórcze, 14. stosunek nadawca–twórca tekstu, 15. reprezentacja mentalna tekstu.

Stylizacją jako świadomym zabiegiem twórczym zajęła się mgr Aleksandra Wieluniecka (US) w referacie pt. *Stylizacja jako jeden z wykładników perswazji w reklamie*. Podstawę materiałową wystąpienia stanowiły reklamy prasowe z dodatków i wydań specjalnych „Wprost” z lat 2008-2010. Autorka w zgromadzonym materiale rozpoznała trzy typy stylizacji: na wywiad, na artykuł prasowy i na ilustrację.

Obrady w sekcji B zamknęło wystąpienie mgr Krystyny Zalewskiej (UwB) pt. *Styl popularnej powieści politycznej dwudziestolecia międzywojennego*. Autorka wskazała i omówiła dominanty stylistyczne gatunku, jakimi są: jednostki nacechowane spotykane na każdym poziomie języka, nagromadzenia określeń, podział na swoich i obcych, budowanie analogii człowiek–zwierzę, kontrasty postaw i wartości, emocjonalizmy i ekspresywizmy budujące patos, leksyka potoczna, nacechowane antroponimy i toponimy.

W ostatecznym programie sesji znajdowały się jeszcze wystąpienia trzech referentów, których jednak z różnych przyczyn zabrakło na konferencji. Zapowiadane teksty nosiły następujące tytuły: prof. Bogdana Walczaka (UAM) *Zarys językowych dziejów Inflant*, dr. Michała Szczyszka (UAM) *Współczesna odmiana mówiona. Konsytuacyjność narracji i dialogów zdaniowych*, dr Małgorzaty Frąckiewicz (UwB) *Styl potoczny w wybranych tekstach „Świętokrzyskich kazań radiowych”*.

*

Wśród niezaprzeczalnych plusów supraskiego spotkania należy wymienić przede wszystkim jego naukową wartość – duża w tym zasługa znaczącego udziału utytułowanych referentów o uznanym na polu stylistyki dorobku. Ich wystąpienia i głosy w dyskusji dawały młodszym uczestnikom konferencji okazję do doskonalenia szlifów naukowych. Kolejnym, wartym odnotowania, plusem konferencji była jej przekrojowość. Zgodnie z tytułem spotkania odmiany stylowe polszczyzny przedstawione były w zrównoważonym aspekcie diachronicznym i synchronicznym, analizy dotyczyły zarówno kwestii systemowych (fonetyka, morfologia, leksyka), jak i tekstowych, a ujęciom syntetyzującym towarzyszyły badania szczegółowe. Organizatorzy konferencji zadbali także o czas na dyskusje – te zaś, zarówno sesyjne, jak i kularowe, były ożywione i twórcze, niejednokrotnie zmuszały też referentów do uściśleń czy weryfikacji zgłaszanych wniosków.

Na koniec należy wspomnieć jeszcze o turystyczno-integracyjnym wymiarze konferencji w Supraślu. Naukową część spotkania uatrakcyjniło zwiedzanie dawnego Pałacu Buholtzów (obecnie supraskie Liceum Sztuk Plastycznych) oraz Muzeum Ikon i monastynu.

Zgodnie z deklaracjami Organizatorów pokłosiem sesji ma być książka (przygotowywana przez U. Sokólską), na którą złożą się, zweryfikowane recenzjami, teksty wygłoszone w Supraślu. Publikacja pt. *Odmiany stylowe polszczyzny – dawniej i dziś* zapowiadana jest na rok 2011.